

Isaac Julien
Lina Bo Bardi - A Marvellous
Entanglement, 2020
Nederlandse Ondertitels

Lineaire tijd is een westerse uitvinding.
Tijd is niet lineair
het is een wonderbaarlijke verstrengeling
waarin, op elk moment, punten kunnen worden uitgekozen en oplossingen kunnen worden uitgevonden.
Zonder begin of einde.
Als het probleem fundamenteel politiek-economisch is, dan is het werk van de ontwerper, ondanks alles, fundamenteel.
Wat Brecht "het vermogen om nee te zeggen" noemde.
De vrijheid van kunstenaars is altijd individueel geweest, maar echte vrijheid kan alleen collectief zijn.
Een vrijheid die zich bewust is van haar maatschappelijke verantwoordelijkheid, die esthetische grenzen neerhaalt – het concentratiekamp van de westerse beschaving.
Een vrijheid verbonden met de beperkingen en grote doorbraken van de wetenschappelijke praktijk.
Wetenschappelijke praktijk, niet technologie vervallen in technocratie.
Tegenover de romantische zelfmoord van niet-planning, een reactie op technocratisch falen, moeten we dringend de belangrijke taak van milieuplanning stellen.

Twee regels over Pierre Verger, Bahia, 1958.
De beeldhouwer Mario Cravo liet me de stad zien.
"Nu gaan we op bezoek bij Pierre Verger!"
We beklommen een helling met bescheiden huizen tot bij Vergers huis.
De deur stond half open, Cravo riep: "Wij zijn het, Cravo en Lina Bardi!"
Verger lag op een klein bed, omringd door dozen, gelabeld in verschillende talen, met fascinerende postzegels.
Er stonden geen meubels.
Verger zei: "Zet jullie."
Ik zat op een van de dozen en dacht: "C'est l'exotisme!"
Ik moest aan een hele reeks grote, geliefde schrijvers denken.
Het was alsof we een van die fascinerende verhalen beleefden.
Bahia, São Paulo, 1959, de grote tentoonstelling "Bahia in Ibirapuera".
Naast meubels, dozen en candomblé-objecten mensen.
Afrikaanse en niet-Afrikaanse. Muziek, en veel lawaai.
Pierre Vergers fotodocumenten domineerden de ruimte met enorme prints.
Een geweldig succes!
Terwijl hij een "acarajé" at, riep de kunstcriticus Pierre Restany: "Très, très sérieux, très sérieux!"
Wat er in 1964 gebeurde, legde Bahia en Brazilië bijna 20 jaar het zwijgen op.
Ook Vergers foto's werden het zwijgen opgelegd, hun alledaagse poëzie van het particuliere bewaard voor een andere keer, volgens Goethe de enige weg om een universeel discours te bereiken.
Dat klopt.
Verger vertelt het ware Bahia. Een mooie uitdrukking van het populaire gezegde "Ik wil gewoon respect!"

Toen ik voor het eerst naar de verlaten fabriek in Pompéia ging, was het 1976.
Wat mij nieuwsgierigheid maakte waren die rationeel ingedeelde pakhuizen, in de Engelse stijl van het begin van de Europese industrialisatie.
Maar wat mij betoverde was de elegante en baanbrekende betonnen structuur.
De tweede keer dat ik ging was een zaterdag.
De sfeer was anders, jongeren waren aan het voetballen in de regen, die door de scheuren in het dak viel, en lachten wanneer de bal het water deed opspatten.
Ik dacht, "Dit moet allemaal precies zo blijven doorgaan... al die vreugde."
Zo begint het verhaal van de creatie van SESC Pompéia.

Ik ben even ontzet door airconditioning als door tapijten.
Zo zijn prehistorische grotingangen ontstaan, zonder glas, zonder niets.
De gaten zorgen voor permanente dwarsventilatie.
De houten stoel van het Pompéia-theater is gewoon een poging om aan het theater zijn vermogen tot afstand en omhelzing terug te geven.
Het gaat niet alleen om zitten.
Wat de stoelen betreft, volledig van hout en niet gestoffeerd, in de middeleeuwen, bijvoorbeeld, vonden de opvoeringen op de pleinen plaats, met een stand en rondwandeland publiek.
De Grieks-Romeinse theaters waren niet gestoffeerd, ze waren gemaakt van steen, in de open lucht, en het publiek zat in de regen, zoals in voetbalstadions vandaag, die evenmin gestoffeerd waren.
Gestoffeerde zitjes verschenen in de aristocratische paleistheaters en bestaan vandaag nog voor het comfort van de consumptiemaatschappij.

Is alles klaar?
Ik zal spreken.
Klaar?
Wat komt er eerst, huizen of musea?
Alles tegelijk:
huizen, scholen, musea, bibliotheken.
De planning van een stad kan aan twee publieke gebouwen niet voorbij, vandaag nog steeds beschouwd als een intellectuele luxe: het museum en de bibliotheek.
Museum.
Wat is een museum?
Tegenwoordig, als je iemand, een ding wil aanduiden, of een idee dat verouderd en niet meer bruikbaar is, zeg je meestal: het hoort thuis in een museum.
Met deze woorden geef je de plaats aan van een museum in de hedendaagse cultuur: een stoffige en nutteloze ruimte.
Het moderne museum moet een didactisch museum zijn.
Het moet conservatie combineren met het vermogen om een boodschap over te brengen: dat de architect het werk op de voorgrond moet plaatsen, niet mag profiteren van de situatie om rond zichzelf een spektakel te creëren.
Welke betekenis heeft een geïsoleerd kunstwerk eigenlijk?
Een kunstwerk, zelfs indien het perfect museologisch tentoongesteld is, als doel op zich, geïsoleerd in tijd en ruimte, zonder enig verband met onze tijd, zonder historische continuïteit?
Ik heb gesproken.

Er zijn "prachtige zielen" en minder prachtige.
De eerste bereiken weinig, de laatste meer.
En zo, in een beledigde stad vol puin, kan er plots een lichtstraal verschijnen, of een zuchtje wind, wat vreugde in een trieste stad.

Lineaire tijd is een westerse uitvinding.
Tijd is niet lineair.
Het is een wonderbaarlijke verstrengeling, waarin, op elk moment, punten kunnen worden uitgekozen en oplossingen kunnen worden uitgevonden, zonder begin of eindigen.
Actie!
Maar lineaire tijd is een westerse uitvinding.
Tijd is niet lineair.
Het is een wonderbaarlijke verstrengeling, waarin, op elk moment, punten kunnen worden uitgekozen en oplossingen kunnen worden uitgevonden, zonder begin of einde.
Probeer eens voor de camera, het is beter als je tot de camera spreekt.
Maar lineaire tijd...
Er komt hier een prachtig beest voorbij.
En de maan is er!
Maar lineaire tijd is een westerse uitvinding.
Tijd is niet lineair.
Het is een wonderbaarlijke verstrengeling, waarin...
op elk moment punten kunnen worden uitgekozen...
Richt je tot de camera!
en oplossingen kunnen worden uitgevonden, zonder begin of einde.
Is er een midden?
Nee, dat is er niet.
Dus zeg het één keer recht in de camera.
Maar lineaire tijd...
Begin met de tijd.
Ik doe het didactisch.
Maar lineaire tijd... – Poëtisch, poëtisch!
Didactisch. – Maar kijk eerst in de camera.
Zullen we? Nee, lees jij het.
Maar lineaire tijd is een westerse uitvinding.
Tijd is niet lineair.
Het is een wonderbaarlijke verstrengeling, waarin, op elk moment, punten kunnen worden uitgekozen en oplossingen kunnen worden uitgevonden, zonder begin of einde.
Of einde.
Nog een keer voor het geluid, deze was niet goed.
Dat is goed.
Doe er een als een Italiaan.
Met een accent? – Overdrijf.
Overdrijf.
Maar lineaire tijd is een westerse uitvinding.
Tijd is niet lineair.
Het is een wonderbaarlijke verstrengeling, waarin, op elk moment, punten kunnen worden uitgekozen en oplossingen kunnen worden uitgevonden, zonder begin of einde.
Het is een wonderbaarlijke verstrengeling, waarin...
Het is een wonderbaarlijke verstrengeling...
Een wonderbaarlijke verstrengeling, waarin...
waarin...
waarin...
Het is een wonderbaarlijke verstrengeling, waarin...
Een wonderbaarlijke verstrengeling...
Waar...
Het is een wonderbaarlijke verstrengeling, waarin...
Ik denk dat je de verstrengeling mist, het is echt heel mooi.
De paar verstrengelingen... de paar verstrengelingen.
Het is allemaal verstrengeld.
Omdat ze architect is: punten. Ze stopt bij de punten...
En oplossingen uitgevonden, zonder begin of einde.
Maar lineaire tijd is een westerse uitvinding.
Tijd is niet lineair.
Het is een wonderbaarlijke verstrengeling, waarin, op elk moment, punten kunnen worden uitgekozen en oplossingen kunnen worden uitgevonden, zonder begin of einde.
Zonder begin of einde.
Lina Bo Bardi.
Ik.